

EKSHUMACIJE U SRBIJI, 2001

PREGLED

PREGLED EKSHUMACIJA U SRBIJI U 2001 GODINI KOJE JE NADGLEDAO ICMP

1. Ovaj izveštaj daje kratak pregled aktivnosti Međunarodne komisije za nestala lica (ICMP) u procesu nadgledanja ekshumacija nekoliko masovnih grobnica u Saveznoj Republici Jugoslaviji (SRJ) koje su radile vlasti Republike Srbije u 2001. godini. Izveštaj je namenjen onima koji su uključeni u ovaj proces, uključujući razna udruženja porodica; daje prikaz lokacija, sadržaja grobnica, metoda koje su korištene prilikom ekshumacija posmrtnih ostataka, dokaze i osnovne nalaze. Ovo nije pravni dokument i ne odražava gledišta ili saznanja vladinih agencija ili institucija za sudsku medicinu koje su bili uključene u ekshumacije. One će izdati sopstvena saopštenja.

1. Kratak uvod

2. U aprilu 2001. godine u medijima su počele da se pojavljuju informacije o tome da je jedan kamion ili nekoliko njih korišteno za prevoz brojnih tela Albanaca sa Kosova koji su stradali u sukobima na Kosovu 1999. godine, te da su tela tajno sahranjena na nekoliko lokaliteta u Srbiji i da vlasti Republike Srbije sada nameravaju da ekshumiraju ta tela. ICMP je dobio dozvolu da nadgleda ekshumacije i napravi izveštaj po završetku ekshumacije i obrade posmrtnih ostataka, iako u to vreme ICMP nije bio zvanično registrovan u SRJ. Postoji oko 3600 izveštaja o nestalim licima sa Kosova, od toga je 2700 Albanaca. Broj tela Albanaca koji su prebačeni u Srbiju trenutno se ne zna, ali se pretpostavlja da se radi o stotinama.
3. Jedan posmatrač ICMP-a prisustvovao je ekshumacijama od juna 2001. do septembra 2001. godine, kada su ekshumacije obustavljene, a očekivao se nastavak u 2002. godini. Ekshumacije su urađene na pet lokacija i u tom periodu je ekshumirano oko 423 tela. Međutim, važno je napomenuti da ovaj broj mora biti pravilno shvaćen, uglavnom se radi o "sekundarnim" grobnicama – što znači da posmrtni ostaci nisu prikupljeni i sahranjeni odmah, nego posle izvesnog vremena kada su tela već počela da se raspadaju. Također je tokom prikupljanja tela, transporta i ukopa došlo do mešanja kostiju, oštećenja, tako da neka tela nisu kompletna. Ovo je, nažalost, česta pojava kada su u pitanju žrtve iz sukoba koji su se dešavali od 1992. godine u područjima bivše Jugoslavije. Na taj način je u velikoj meri otežan posao svih onih koji rade ekshumacije, obradu tela i konačno identifikacije. Najverovatnije da sva lica koje su sahranjene u ovim grobnicama neće biti moguće identifikovati, niti će svi identifikovani posmrtni ostaci biti kompletni. Također je važno napomenuti da biološko tkivo ne ukazuje na nacionalnu pripadnost, ali odeća ili dokumenti u izvesnoj meri ukazuju.

2. Opšta zapažanja

4. Nijedno telo nije bilo moguće identifikovati vizuelno, samo u retkim slučajevima su očuvani delovi otisaka prstiju. U nekoliko slučajeva postoji premortem zubni karton koji može pomoći pri identifikaciji. Uglavnom, tela su dosta raspadnuta – delimično ili potpuno skeletizirana, unutrašnje organe nije moguće histološki ispitati. Ipak, moguće je dobiti dosta podataka za većinu tela, onih koji se odnose na lične karakteristike i uzrok smrti.
5. Manji broj žrtava je imao neki od dokumenata (ličnu kartu, na primer), nije sigurno da dokument i pripada licu kod kojeg je nađen. Shodno tome, identifikacija mora biti rađena kombinovanjem podataka koje pružaju odeća i lični predmeti, klasične anatomske karakteristike (ožiljci nakon operacija, na primer), analiza kostiju koja ukazuje na pol i starost žrtve u trenutku smrti, i primenom analize DNK. Dužnost je onih koji budu radili identifikaciju da identitet na koji ukaže analiza DNK bude potvrđen i ostalim podacima, kao što su starost, pol, lični predmeti, a u slučaju da dođe do nepodudaranja podataka, da je moguće dati logično objašnjenje.
6. Stalno se otvaraju nove mogućnosti kojima se forenzičari koriste pri identifikaciji tela korištenjem ostataka DNK u tkivu, najčešće u kostima i zubima. Srodnici imaju identične delove biohemijske strukture, što omogućava nepogrešivu identifikaciju posmrtnih ostataka. Te naučne metode svugde u

svetu su prihvaćene kao pouzdane. ICMP pomaže u nastojanjima da se uzmu uzorci krvi od bioloških srodnika nestalih lica iz bivše Jugoslavije, uključujući i Kosovo.

3. Grobnice

7. Grobnice su u ovom izveštaju prikazane po hronološkom redosledu vršenja ekshumacije. Nema nikakvih implikacija koje se odnose na vreme njihovog nastanka.

3.1. Batajnica Jedan

a) Lokacija

8. Grobnica se nalazi na zemljištu koje pripada Specijalnoj anti-terorističkoj jedinici (SAJ) Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP), pored Batajnice, nekoliko kilometara severozapadno od Beograda.

b) Istražitelji

9. Istragu je vodio Okružni sud iz Beograda uz pomoć ekspertnog tima sa Instituta za sudsku medicinu iz Beograda. Dodatnu pomoć pružili su stručnjaci sa Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Naučnog centra Petnica. Jedno policijsko vozilo osiguravalo je pristup grobnici 24 sata dnevno.
10. Ekshumaciji su prisustvovali i posmatrači iz raznih organizacija, iako ne svakodnevno: predstavnici Haškog Tribunala (ICTY), Centra za humanitarno pravo (HLC) i Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE).

c) Trajanje

11. Rad na ekshumaciji počeo je 1. juna .2001. godine. Posmrtni ostaci i drugi dokazi pohranjeni su na sigurno mesto 18. jula 2001. godine.

d) Zapažanja

12. Posmrtni ostaci sahranjeni su u masovnu grobnicu 3x3 metra, x2 metra dubine. Ekshumaciju je otežavalo mnogo faktora. Prvo, ostaci su bili znatno izmešani, delovi tela razdvojeni. Tela koja su se nalazila u sredini povremeno su spaljivana, što je dovelo do naknadne fragmentacije i zbijanja. Spaljena površina iznosi do 3x4 metra.

Ekshumacija

13. Zadatak arheologa bio je da naprave kartu lokaliteta i označe mesto gde je trebalo početi kopanje, kao i da sistematski uklanjaju iskopanu zemlju i pripreme teren za rad patologa. Nad grobnicom su postavljeni veliki šatori, a napravljen je i improvizovani objekat gde je vršena obrada tela. Ostaci su vađeni pomoću malog ručnog alata. Iako su ostaci bili izmešani, spaljivani i nepotpuni, veliki trud je uložan da bi se razdvojila tela i delovi tela, uključujući odeću i lične stvari. Tokom ekshumacije su napravljeni video i fotografski zapisi. Napominjemo da posmatrači nisu smeli da prave snimke (Odluka sudijske na osnovu Zakona o krivičnom postupku).

Obrada tela

14. Najveći broj posmrtnih ostatka bio je očuvan dovoljno dobro da bi se mogla vršiti klasična autopsija, sa mogućnošću histološkog pregleda organa, a na preostalim posmrtnim ostacima je urađena samo "postmortem obrada tela". Patolozi su radili u skladu sa svojom standardnom postmortem procedurom. Sva nađena odeća je uklonjena, ručno oprana, opisana i fotografisana. Antropolog je pregledao odabrane kosti da bi ustanovio pol i starost lica u trenutku smrti. Pregledani su i zubi. Neki od posmrtnih ostataka su preneti u Beograd gde su urađeni rendgenski snimci.

15. Sredstva informisanja su izvestila da je ekshumirano najmanje 36 tela iz ove grobnice, 13 muškaraca, 14 žena i 9 dece. Nađen je i osmomesetni fetus. Iako su uzeti uzorci za analizu DNK, ovaj deo posla ICMP nije nadgledao. Nađeno je i nekoliko dokumenata koji su nosili lična imena.
16. Uzeti forenzički dokazi su opisani i fotografisani. Posebna zapažanja su u nadležnosti patologa. S obzirom na broj posmrtnih ostataka, neobično je malo dokaza koji ukazuju na to kako su ova lica stradala.

3.2. Petrovo Selo Jedan i Dva

17. Pošto se ove lokacije nalaze jedna blizu druge, isti tim je radio jednu pa drugu, tako da su zajedno i opisane. Ne zna se da li su grobnice nastale u isto vreme.

a) Lokacija

18. Grobnice su nazvane po selu koje se nalazi na oko pola sata vožnje zapadno od Kladova u istočnoj Srbiji. Pored grobnica nalazi se teren koji su sredstva informisanja opisala kao centar za obuku Specijalnih jedinica policije. Ove dve grobnice koje su jedna od druge udaljene oko 150 metara, nalaze se u izolovanim šumskim područjima. Petrovo Selo Jedan manja je od ove dve grobnice.

b) Istraga

19. Istragu je vodio Okružni sud iz Negotina, uz pomoć ekspertnog tima sa Instituta za sudsku medicinu iz Niša. Ekshumaciji su prisustvovali i posmatrači iz raznih organizacija, iako ne svakodnevno: predstavnici Haškog Tribunala (ICTY), Centra za humanitarno pravo (HLC). Jedno policijsko vozilo osiguravalo je pristup grobnici 24 sata dnevno.

c) Trajanje

20. Radovi na lokaciji u Petrovom Selu Jedan počeli su i pre našeg prvog odlaska na teren 25. juna 2001. godine. Ekshumacija je završena 26. juna iste godine. Kasno posle podne istog dana počela je ekshumacija u Petrovom Selu Dva, a završena je 28. juna 2001. Obrada posmrtnih ostataka iz Petrovog Sela Jedan rađena je od 25. do 27. juna 2001., kada je i završena. Obrada posmrtnih ostataka iz Petrovog Sela Dva trajala je od 27. juna do 1. jula 2001. godine, a rad na delovima odeće trajao je do 4. jula iste godine.

d) Zapažanja

21. Na lokaciji su napravljeni improvizovani objekti za osoblje, šator za autopsiju i šator za privremeni smeštaj tela. Na otvorenom je odeća otkuvavana, ispirana i sušena.

Ekshumacija (sa ukopom)

22. Dovezena je teška mehanizacija za uklanjanje iskopane zemlje i zatrpavanje grobnice, kao i iskopavanje i zatrpavanje privremenog groblja. Ovo je bilo potrebno uraditi jer tim nije mogao da dobije hladnjaču.
23. Nije bilo moguće nadgledati ekshumaciju tela u Petrovom Selu Jedan i najvišeg sloja u Petrovom Selu Dva. Konstatovano je da je u Petrovom Selu Jedan nađeno 13 tela u najnižem, a tri tela posebno, u višem sloju.
24. U Petrovom Selu Dva dobro sačavana tela formirala su kompaktnu masu oko 3x3 metra, 1.5 metar duboku. Kada je uklonjena iskopana zemlja, ekshumacija se odvijala bez problema. Korišten je mali alata za ekshumiranje i to: nekoliko lopata, jedan kramp i jedna špahtla. Tokom tri dana, izvađeno je 59 tela (vidi tekst koji sledi, označeni brojevima 1–8 i 8a–58), iz male, ali vrlo duboke jame, čije su dimenzije oko 3x3 metra, 3.5 metra dubine.

Obrada tela

25. Posmrtni ostaci iz obe grobnice dosta su dobro očuvani, najverovatnije zbog dubine grobnica, što je omogućilo primenu uobičajenog načina autopsije odmah na terenu. Na terenu nije bilo rendgenske opreme ili detektora metala. Svi nalazi autopsija i opis odeće su zapisani ili snimljeni na diktafon. Antropolog nije bio prisutan. Kao što je navedeno, na telima je bilo dosta tkiva, tako da osteološka ekspertiza nije primenjivana. Pre početka autopsije, fotograf je napravio snimke leševa sa karakteristikama koje su mogle biti viđene prostim okom. Tako su rađene i fotografije i video zapisi tokom celog procesa rada. Uzeti su uzorci tkiva za histološku obradu, kao i uzorci kostiju za analizu DNK.
26. Bilo je potrebno dosta vremena da se očisti, opiše i zabeleži sva odeća koja je nađena, jer je bilo dosta u obe grobnice. Opisani su i fotografisani svi podaci o popravkama zuba, mostovima i protezama koje se mogu skidati, te su sačuvani kao dokazni materijal. Patolozi su na osnovu analize mekog tkiva i odeće zaključili da je svih 16 lica iz Petrovog Sela Jedan muškog pola, kao i 52 od 59 lica iz Petrovog Sela Dva. Nije bilo dece. Sredstva informisanja su nedavno izvestila da je 61 telo ekshumirano iz Petrovog Sela Dva. Jedan dokument na lično ime izvađen je iz najvišeg sloja tela u Petrovom Selu Dva, a nekoliko ličnih dokumenata nađeno je u Petrovom Selu Dva.
27. Uzet je dokazni materijal za forenzičku analizu, opisan i fotografisan. Na većini tela nalazili su se ozbiljni perimortem ožiljci, na glavi i na ostalim delovima tela. Posebna zapažanja su u nadležnosti patologa forenzičara. Jedno od sredstava informisanja prenelo je izveštaj Instituta za sudsku medicinu iz Niša u kojem se navodi da je u 60 slučajeva smrt uzrokovana ranama od metaka, 9 je umrlo od udarca tupim predmetom, a u 8 slučajeva uzrok smrti je nepoznat.
28. Po završetku posla, tim je na privremeno groblje postavio drvena numerisana oblježja, u skladu sa brojevima vreća sa telima.

3.3. Batajnica Dva

a) Lokacija

29. Ova masovna grobnica nalazi se pored Batajnice, na terenu Specijalne antiterorističke jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova, nekoliko kilometara severozapadno od Beograda, svega oko 100 metara južno od Batajnice Jedan. Celo područje je streljište. Navodno se u blizini nalazi više sličnih terena, u opsegu od oko 70 metara sever-jug i 50 metara istok-zapad.

b) Istražioци

30. Istragu je vodio Okružni sud iz Beograda, uz pomoć ekspertnog tima sa Instituta za sudsku medicinu iz Beograda. Dodatnu pomoć pružili su stručnjaci sa Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu.
31. Ekshumaciji su svakodnevno prisustvovali i posmatrači iz raznih organizacija, iako ne istovremeno svi: predstavnici Haškog Tribunala (ICTY), Centra za humanitarno pravo (HLC) i Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE). Predstavnik SRJ Komiteta za prikupljanje podataka o zločinima protiv čovečnosti i međunarodnog prava, kao i predstavnik Instituta za sudsku medicinu iz Prištine jednom su prisustvovali ekshumaciji. Sigurnost je obezbeđena samom činjenicom da je ekshumacija vršena na terenu SAJ. Samo su lica koja su imala sudsku dozvolu mogla proći ulaznu kapiju.

c) Trajanje

32. Rad na terenu počeo je 10. jula 2001. i trajao do 21. septembra 2001. Jedan ICMP-ev posmatrač bio je prisutan na terenu od 10. jula do 10. avgusta, te od 17. do 21. septembra 2001. godine.

d) Zapažanja

33. Ovako opsežna operacija zahtevala je znatnu logističku podršku, uključujući tešku mehanizaciju, transport, gradnju potporne konstrukcije i uobičajeno snabdevanje. Na ovoj lokaciji korištena je teška mehanizacija, veliki i mali rovokopači, kao i cisterna vode za pranje odeće i održavanje lične higijene. Napravljeno je nekoliko improvizovanih konstrukcija, uključujući šator za prekrivanje grobnice, šator za autopsije i dva šatora za skladištenje. Mali ručni alat (špachtle, na primer) korištene su prilikom vađenja posmrtnih ostataka. Tim je radio praktično deset sedmica u kontinuitetu.
34. Bilo je više faktora koji su otežavali rad na ekshumaciji. Prvo, posmrtni ostaci nisu bili kompletni; drugo, bili su u velikoj meri izobličeni i pomešani, tako da je traganje za rukama i nogama bilo veoma otežano; treće, veliki broj automobilskih guma i njihovih čeličnih armatura spaljen je u grobnici u uzaludnom pokušaju da se unište posmrtni ostaci; četvrto, radilo se o velikoj grobnici u kojoj se nalazilo više od 250 tela. Ekshumacija u ovoj masovnoj grobnici jedna je od najtežih kojoj su prisustvovali posmatrači ICMP-a.

Ekshumacija

35. Nijedan arheolog nije učestvovao u pravljenju karte ove lokacije, niti je prisustvovao ekshumaciji. Korišten je veliki buldožer za odstranjivanje površinskog sloja u kojem se nalazila odeća i delovi kostiju nepoznatog porekla. Raspored tih kostiju omogućio je određivanje ivica duboke jame pune tela i zemlje. Tek pri samom kraju ekshumacije utvrđeno je koliko se tela nalazi na zapadnom delu grobnice, a taj deo ekshumacije nije bio nadgledan. Konačne dimenzije iskopane grobnice su oko 15x10 metara, oko 2,80 metra dubine u celoj grobnici.
36. Patolozi forenzičari trudili su se da uvek kada je to bilo moguće izoluju kompletne skelete pre vađenja iz grobnice. Međutim, vađenje kompletnih posmrtnih ostataka koji su nedvosmisleno pripadali jednom skeletu bio je konstantan problem. Delovi tela koji nisu mogli biti složeni u jedan kostur, prikupljani su kao pojedinačni delovi tela; bilo je 16 raka od jednog metra (provizorno iskopanih i održavanih tokom ekshumacije). Sadržaj svakog dela grobnice pregledan je kasnije, tokom procesa utvrđivanja minimalnog broja lica. Tela nisu bila odlagana po nekom redu; izgleda da su jednostavno nabacana u jamu. Svako označeno telo je pre vađenja fotografisano iz daljine i blizine (fotografije i video zapis).
37. Iskopano je oko pola grobnice sa istočne strane, a telima se pristupalo sa strana i odozgo, polako napredujući prema zapadnoj strani grobnice. Ovo odstupanje od uobičajenog načina rada kada se telima pristupa odozgo, bilo je uzrokovano neobičnom isprepletenošću posmrtnih ostataka na severnom rubu.
38. Dodatnu teškoću predstavljalo je i to što je odeća delimično bila skinuta sa tela. Ovaj problem i posledice spaljivanja guma činili su rad špachtlom skoro nemogućim. Dublje u grobnici, tela su bila kompletnija, ali spaljivanje je u nekim slučajevima dovelo do toga da su kompletne kosti udova spaljene i da su ostali samo patrljci. Lobanje su bile najčešće smrskane, pod neobičnim uglovima, tako da ih je bilo izuzetno teško povezati sa tijelima. Najbolje očuvani su bili kukovi i kičma; oni su služili kao polazna tačka za traženje ostatka tela. Nekada bi se našli delovi tela ili lični predmeti, koji su obeležavani, ali prošla bi sedmica ili dve pre nego što bi bio pronađen i izvađen ostatak tela.
39. Kada bi bilo prikupljeno dovoljno delova tela da bi se mogla izvaditi iz jame, obeležavana su brojem i fotograf bi slikao mesto gde se telo nalazilo, kako je izgledalo, kao i karakteristične detalje, poput nakita. Fotograf je tokom cele ekshumacije pravio audio-video zapise. Svaki skelet je odlagan u novu numerisanu vreću za telo i nošen u šator na obradu.

Obrada tela

40. Batajnica Dva druga je grobnica na kojoj je u ovom periodu radio Istitut za sudsku medicinu iz Beograda, tako da se radilo na isti način kao u Batajnici Jedan. Mali broj posmrtnih ostataka bio je očuvan dovoljno dobro da bi se mogla vršiti klasična autopsija. Kada bi bio nađen veći deo kostura, kosti bi bile oprane i anatomski složene kako bi mogle biti pregledane i fotografisane.

41. Sva odeća je uklonjena, ručno oprana, opisana i fotografisana. Antropolog je pregledao odabrane kosti da bi ustanovio pol i starost u trenutku smrti. Pregledani su i zubi. U Beogradu su urađeni rendgenski snimci nekih od posmrtnih ostataka.
42. U izveštaju je navedeno da je sa ovog lokaliteta ekshumirano najmanje 269 tela. Broj nije precizan iz razloga navedenih na početku ovog dokumenta. Tokom ekshumacije brojevima je označeno 253 tela; a nakon pregleda koje su izvršili antropolozi, broj je uvećan za 16 "lica" (pregled izolovanih kostiju). Tim je podatke upisivao u kompjutersku bazu podataka, kako bi imao evidenciju o telima i dokazima. Izgledalo je da su sva lica ekshumirana na ovom lokalitetu bila civili, i to muškarci starosti od adolescenta do sredovečnog muškaraca. Patolog forenzičar će dati konačnu dijagnozu. Uzorci kostiju za analizu DNK uzeti su sa svih 269 lica.
43. Nađeno je dosta odeće (donekle izgorene) i ličnih predmeta. Nađeno je i više od deset ličnih dokumenata.
44. Za razliku od lokaliteta Batajnica Jedan, patolozi su prikupili dosta dokaza prilikom pregleda ljudskih ostataka koji su ukazivali na uzrok njihove smrti. Većina se sastojala od balističkih dokaza.
45. Na kraju procesa posmrtni ostaci su pohranjeni u brojevima označene vreće za tela, a potom u šator za skladištenje. Na kraju operacije posmrtni ostaci premešteni su na bezbedno mesto.

3.4. Kanjon Dervente, jezero Perućac

a) Lokacija

46. Ekshumacija je izvršena na severnoj obali reke Dervente u blizini mesta ulivanja u jezero Perućac, 13 km od Bajine Bašte u zapadnoj Srbiji. Selo Rastište udaljeno je 2 km uzvodno, putem pored kanjona.

b) Istražioци

47. Istragu je vodio Okružni sud iz Užica, uz pomoć tima eksperata koji je predvodio vojni patolog s VMA Beograd, Instituta za sudsku i pravnu medicinu. Osoblje Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu također je pružilo pomoć.
48. Ekshumaciji su prisustvovali mnogi predstavnici drugih organizacija mada ne svakodnevno: Haškog Tribunala, Centra za humanitarno pravo i OSCE-a.

c) Trajanje

49. Radovi na lokalitetu započeli su 6. avgusta 2001. Video zapisi su pravljani do 8. avgusta. Tim je proveo puna tri dana na ekshumaciji lokaliteta. Predstavnik ICMP-a prisustvovao je ekshumaciji 10. septembra. Obdukcije su počele 9. septembra u privremenom objektu, a u poslepodnevnim satima 10. septembra počeo je monitoring koji je završen 14. dana istog meseca.

d) Zapažanja

50. Operacija je zahtevala znatnu logističku podršku, uključujući tešku mehanizaciju, transport, gradnju potporne konstrukcije i uobičajeno snabdevanje. Međutim, u poređenju s ostalim lokalitetima u Srbiji, ovaj nije bio tako težak za rad. Organizacija posla je bila dobra, sa dovoljno osoblja angažovanog za rad na ekshumaciji, pranju odeće i obradi posmrtnih ostataka. Detektor za metal korišten je prilikom traženja lokaliteta jer su se na njemu nalazili ostaci hladnjače u kojoj su tela ranije bila smeštena, koja je navodno potopljena u jezero Perućac 1999. godine. Ovo je bila sekundarna grobnica, a tela su bila dosta oštećena potapanjem u jezero, vađenjem i ukopom. Grobnica je povremeno bila potapana, pošto se radi o veštačkom jezeru čiji je nivo moguće kontrolisati. Sve ovo, kao i činjenica da su tela ležala u dobro isušenom, krupnom šljunku objašnjava zašto su sva tela bila potpuno skeletizovana.

Ekshumacija

51. Iako ovoj ekshumaciji nisu prisustvovali posmatrači, uključujući posmatrače ICMP-a, bilo nam je dozvoljeno da pregledamo video snimak ekshumacije. Grobnica je iskopana u šljunkovitom delu ušća reke Dervente, odmah ispod rečne kaskade sastavljene od grubog kamenja i nešto tla. Tim je ponovo iskopao 4x6 metara terena. Na dubini od oko 1,5 m nađena su tela i metalni delovi hladnjače. Nakon toga su posmrtni ostaci i ostali dokazi ručno izvađeni. Pronađeni su kompletni i nekompletni delovi tela sa odećom, kao i mnogobrojne izolovane kosti.

Autopsije

52. Autopsije su vršene u velikom tunelu pored zgrade napuštene cementare na planini Tari gde se lokalitet mogao obezbediti 24 sata dnevno. Međunarodni posmatrači na lokalitet su došli kasno posle podne 10. septembra kada je završavana obdukcija tela označenog kao D.5 (od ukupno 26). Pored toga, bilo su još 52 označena nepotpuna tela, iako su neka od njih bile samo izolovane kosti. Pre pregleda, sadržaj svake vreće je fotografisan i snimljen video kamerom. Odeća je spajala nekompletne polovine tela. Posmrtni ostaci su oprani, opisani, fotografisani i pohranjeni u označene kontejnere. Na kostima i odeći nađeni su tragovi spaljivanja. Nije bilo dokaza da je do spaljivanja došlo na ovom lokalitetu.
53. Kostii su bile približno tačno anatomske složene, a pregledala su ih dva patologa forenzičara - jedan je drugom diktirao nalaze. Antropolog je tradicionalnim osteološkim načinom odredio pol i starost, jer antropolog konačno i radi demografsku analizu. U nekoliko slučajeva bilo je moguće sastaviti gornji i donji deo tela. Zaključeno je da je nađeno najmanje 48 lica od kojih je 38 bilo muškog, a jedno ženskog pola. Starost je varirala od srednje adolescencije do starije dobi. Uzorci kostiju svih 48 lica i nepripadajućih gornjih ekstremiteta uzeti su za analizu DNK.
54. Nađeno je vrlo malo ličnih predmeta. Načinjen je i sačuvan zapis svih dentalnih stanja i proteza. Nađena su najmanje dva lična dokumenta. Jedan skelet žene imao je na potkolenici karakterističan ožiljak zaceljene frakture.
55. Nađeno je dosta balističkih dokaza i povreda nanešenih vatrenim oružjem, u mnogo slučajevima u predelu lobanje. Tela su privremeno smeštena u blizini Bajine Bašte, ali je rečeno da će biti premeštena u Beograd.

4. Zaključak

56. Pažljivo izlaganje odeće i razdvajanje mase tela nije ono što patolozi inače treba da znaju da rade. Na ovim lokalitetima patolozi su prihvatili zadatak iskopavanja tela koristeći se svojim osnovnim poznavanjem anatomije ljudskog tela, što im je omogućilo traženje delova tela. Međutim, za buduće ekshumacije neophodno je angažovanje arheologa koji znaju kako pažljivo vršiti iskopavanje uz upotrebu špahtli. Na taj način će biti omogućeno pravilno iskopavanje i sakupljanje ovih, nažalost, nepotpunih posmrtnih ostataka; također će se omogućiti rad sa dokazima i telima po odgovarajućim standardima.
57. Uprkos teškoćama na koje su nailazili timovi iz Srbije na mnogim lokalitetima, radili su na pronalaženju i čuvanju dokaza na način koji je prihvatljiv po međunarodnim standardima. Timovi su međunarodnim posmatračima omogućili da steknu potpun uvid u metodologiju koju primenjuju, a njihovi nalazi su bili objektivni.